

17 Ağustos'un 8.yılında Depremlerden, Kuraklığa Afet Politikasızlığı Devam Ediyor

Afetler Doğal Değildir... Takdir-İ İdari Afetler Sürüyor...

17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara bölgesinde meydana gelen, büyük çapta can ve mal kaybına neden olan depremin ardından 8. yıl geçti. Resmi kayıtlara göre depremde, 17.825 yurttaşımız yaşamını yitirmiş, onbinlercesi yaralanmış, 96 bin konut ağır hasar, 107 bin konut orta hasar, 124 bin konut az hasar görmüş doğrudan ve dolaylı etkileriyle yaklaşık 16.000.000 insanımız depremden değişik düzeylerde etkilenmiş; yaklaşık 25-30 milyar dolarlık bir ekonomik kayıp ortaya çıkmıştır. Bu acı tablo; can ve mal kayıplarının büyüklüğü açısından 17 Ağustos Depremi, ülkemiz için "yüzyılın felaketi" olarak değerlendirilebilecek nitelikte olduğunu göstermektedir. Yaşananları, ilgili bir meslek Odası olarak hiçbir zaman unutmamak, aradan geçen 8 yıl boyunca yeterli duyarlılığı göstermeyen siyasi iktidarlara ve kamu yönetimine de unutturmayacağız. Yaşadığımız büyük felaketin yıl dönümünde, depremde yitirdiğimiz yurttaşlarımızı saygıyla anıyoruz.

Değerli Basın Emekçileri,

Ülkemiz, sahip olduğu jeolojik, topoğrafik ve meteorolojik koşulları nedeniyle büyük çaplı can ve mal kayıplarına yol açan afet olayları ile sıkça karşılaşmaktadır. Son 58 yıl içerisinde depremlerden, 58.202 yurttaşımız yaşamını yitirmiş, 122.096 kişi yaralanmış ve yaklaşık olarak 411.465 bina yıkılmış veya ağır hasar görmüştür. Sonuç olarak denilebilir ki, depremlerden her yıl ortalama 1000 yurttaşımız ölmekte ve 7000 bina yıkılmaktadır. Bu yıkımlar sonucu, ülkemiz her yıl Gayri Safi Milli Hasılamızın % 1-3'ü arasında ve maddi karşılığı 3-5 milyar dolar olan bir ekonomik kayba uğramaktadır. Deprem Bölgeleri Haritasına göre, yurdumuzun %92'sinin deprem bölgeleri içerisinde olduğu, nüfusumuzun %95'inin deprem tehlikesi altında yaşadığı ve ayrıca büyük sanayi merkezlerinin %98'inin ve barajlarımızın %93'ünün deprem bölgesinde bulunduğu bilinmektedir. Sonuç olarak, ülke coğrafyamızın büyük bir kesiminin her an yıkıcı bir deprem tehlikesiyle karşı karşıya olduğu açık bir gerçekliktir

DEPREM ÖNLENEMEZ ANCAK ZARARLARI AZALTILABİLİR

Türkiye'de özellikle 1950'lerden sonra başlayan, gelir dağılımındaki bozukluk ve işsizlik gibi sosyo-ekonomik sorunlar nedeniyle kentlere göçün artması sonucunda, plansız şehirleşme ve sanayileşme, kaçak ve denetimsiz yerleşme ve yapılaşma bugün de yoğun olarak devam etmektedir. Bu durum, ülkemizdeki deprem ve diğer afet risklerini sürekli artırmaktadır. Özellikle maddi ve siyasi rantı öne alan, akli, bilim ve mühendisliği, planlamayı dışlayan, siyasal sosyal ve yönetsel anlayışların ve ULUSAL BİR AFET POLİTİKASINDAN YOKSUNLUK nedeniyle, jeolojik yapısı gereği deprem, su baskını, heyelan, kaya ve çığ düşmesi ya da

kuraklık gibi doğa olaylarının sıkça yaşandığı ülkemiz aynı zamanda maalesef bir “AFET ÜLKESİNE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR”. Nüfus artışı ve gelişme hızına bağlı olarak bu süreç böyle devam ettiği müddetçe, gelecekteki afetlerdeki can ve mal kayıplarımızın öncekilerden çok daha fazla olacağını söylemek bir kehanet olmayacaktır. Oysa, ülkemizin jeolojik, ve meteorolojik karakteri, afet olayları ve zarar azaltma konusunda bütünlüklü bir yaklaşımın geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Son günlerde ülke gündemine damgasını vuran kuraklık olgusu karşısında yaşananlar göz önüne alındığında bir kez daha görülüyor ki, bu bütünsel kavrayıştan uzak politikalar sürdürüldüğü sürece afet sorunsalı hep hazırlıksız yakalandığımız ve “takdir-i ilahi!” olarak görülen olaylar olarak karşımıza çıkacaktır. Oysa ülkemiz için ne Alp-Himalaya kuşağında yer aldığımız sürece ne depremler ne de yarı-kurak Akdeniz iklim bölgesinde su zengini olmayan bir coğrafyada olmamız nedeniyle kuraklık, beklenmeyen veya “takdir-i ilahi!” bir olgu olamaz.

Değerli Basın Emekçileri,

Biraz önce vermeye çalıştığımız anlayışlar, hala devam etmekte yasal, yönetsel, sosyal ekonomik bilimsel ve teknik önlemler alınmayarak adeta yeni afetlere davetiye çıkarılmaktadır. Örneğin, Birleşmiş Milletlerin 1990 yılında başlayan Doğal Afet Zararlarının Azaltılması 10 Yılı kapsamında tartışılan ve uluslararası tüm organ ve platformlarda önemle vurgulanan “afetlerle sürdürülebilir kalkınma arasındaki bağ” ülkemizde neredeyse yok sayılmaktadır. 2007-2013 yılları arasını kapsayan ve 59. hükümet tarafında hazırlanan ülkemizin her sektörü, kurumu ve bireyi için en üst ölçekte ve en üst derecede yapılan planlama belgesi olan “DOKUZUNCU KALKINMA PLANI (2007-2013)”nda afete karşı hazırlıklar ve afet zararlarıyla mücadele süreci unutulmuştur. Bu planda deprem ve diğer doğal afet zararlarının azaltılması çalışmaları ile ilgili olarak hiçbir sorun, strateji, politika ve önlemden bahsedilmemektedir. Bu plana göre, sanki ülkemizin deprem ve diğer doğal afetlerle ilgili olarak hiçbir sorununun olmadığı ve önümüzdeki 7 yıl içerisinde bu konularda herhangi bir önlem almaya gereksinim duyulmadığı gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak, yeni kurulacak olan 60. Hükümetin bu yanlılığı ve perspektif eksikliğini ivedilikle ortadan kaldırmasını, başta dokuzuncu kalkınma planı olmak üzere her tür ve ölçekte yapılacak planlamalarda, kurumsal yapılanmada ve ilişkilerde ülkemizin afet gerçekliliğine uygun olarak gerekli revizyonu yapması gerektiğini bir kez daha belirtiyoruz. Bu talebimizin de sonuna kadar takipçisi olacağımızı ifade ediyoruz.

Yine 59. Hükümet tarafından geçtiğimiz aylarda “oluşturulma gerekçesi ortadan kalktı”

nedeniyle “Ulusal Deprem Konseyi”nin lağvedilmesi de, konuya gösterilen özensiz yaklaşımın bir başka çarpıcı ve ironik örneğidir.

Ulusal afet politikasızlığımıza bir başka örnek ise, konuyla ilgili yasal düzenlemelerin durumudur. 1999 depremlerinden sonra hala imar yasası ve afet yasası çıkarılmamıştır. Bunun yanında afetlerin bütünsel olarak ele alınmaması nedeniyle 31 afetten en önemlilerinden biri olan ve son yıllarda gerek dünya, gerekse ülke gündeminden eksilmeyen ve somut olarak başta tüm başkentliler olmak üzere tüm ülke insanını etkileyen su kıtlığını doğuran kuraklıkla ilgili ulusal mevzuatımızda tek kelimenin olmaması afet politikalarında sınıfta kaldığımızın bir başka göstergesidir.

Afet zararlarının azaltılması ve Ülkemizdeki yerleşim yerlerinin afetlere karşı güvenli hale getirilmesi, ara vermeden kararlı bir şekilde sürdürülmesi gereken, afetlere karşı mücadele kültürü ile desteklenen toplumsal bir hedef olmalıdır. Bu yolda teknik, sosyal, hukuksal ve ekonomik boyutlarıyla sağlamlaştırılmış çağdaş bir afet yönetim sistemine duyulan ihtiyaç kadar Merkezi ve Yerel Yöneticilerin kararlılığına ve bilimsel açılımlara sahip çıkılmasına da ihtiyaç vardır. Bu nedenle merkezi ve yerel yönetimlerde kamusal erk kullanıcılarının, Dünya Bankası güdümlü piyasacı politikalar yerine kamu yararı ve bilimsel kriterler çerçevesinde bütünsel afet politikalarına duyarlılık göstermeleri ayrı bir önem taşımaktadır.

Bunun için ulusal bir afet politikasının oluşturulması gerekmekte ve bunun için tek bir saniye bile kaybedilmemelidir.

Ulusal afet politikaları için genel yaklaşımlar ne olmalıdır?

Her şeyden önce afet; kuraklıktan, depreme, heyelandan teknolojik afetlere kadar en geniş çerçevede, toplumsal katılımı gözetilen geniş bir zeminde ve zarar azaltma odaklı bir yönetim sistemi içinde ele alınması ve planlanması gereken stratejik bir konudur.

Afet tehlikeleri açısından hassas bir coğrafyada bulunan ülkemizde kriz yönetiminden önce risk yönetimine öncelik veren, hazırlık, planlama ve zarar azaltmaya dönük araçların geliştirilmesi gerekmektedir.

Yasal düzenlemeler acilen gerçekleştirilmelidir. Bunun için 3194 sayılı İmar Yasası ve 7269 sayılı Afet Yasası, yara sarma yerine zarar azaltma odaklı olarak kamu yararı gözetilerek, bilim ve mühendislik ilkeleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmelidir.

Afet Yönetim Sistemindeki çok başlılığın yaşanan olumsuzlukların önemli nedeni olmasından dolayı kurumsallaşma süreci merkezi planlama anlayışı temelinde yeniden ele alınmalı; kurumlar arasında sinerji yaratılmalıdır. Afet Yönetiminde kurumsal dağınıklığı ortadan kaldırmak için “Afet Müsteşarlığı” kurulması yerinde olacaktır.

Afet zararlarının azaltılması sürecinin önemli aktörlerinden birisi de Yerel Yönetimlerdir. Deprem riski yüksek alanlardaki Belediyelerden ve Valiliklerden başlamak üzere Yerel Yönetimlerin teknik alt yapısını ve personel durumunu güçlendirmek, başta jeoloji mühendisi olmak üzere teknik personel istihdamını artırıcı önlemler almak, afetlere karşı hizmet içi eğitim çalışmalarını organize etmeleri gerekmektedir.

Türkiye'nin deprem/doğal afet zararlarının giderilmesi amacıyla ortaya çıkan mali kaynak gereksinmelerini karşılamada bugüne kadar başvurmuş olduğu yol; bütçeden kaynak aktarma, iç borçlanma, vergiler ve uluslararası kuruluşlardan kredi ve yardım almak şeklinde olmuştur. Ancak bu yöntemler yerine önceden bir fon yaratabilmesinin ve fon kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasının; bu çerçevede uygulanan ekonomik program çerçevesinde

tasfiye edilen "Afet Fonu" nun yeniden oluşturulmasının daha yararlı olacağı inancındayız.

Afetlerle mücadelenin temel araçlarından biri de ekonomik kaynaklardır. Ulusal bütçesinin %1-3'ü arasında afet zararıyla karşılaşan ülkemizin, afetlere karşı direnebilmesi ve ilerideki risklere karşı kalkınmasını güvence altına alabilmesi için, her yıl ulusal bütçenin en az %3'ünü zarar azaltma harcamalarına ayırması gereklidir.

Dünyada zarar azaltma süreçlerinin ilk adımı olarak görülen ve afete duyarlı planlamayı sağlamada önemli bir araç olan Afet Tehlike Haritalarının (Deprem Tehlike Haritaları, Heyelan Duyarlılık ve Risk Haritaları, Çığ Düşmesi Risk Haritaları, Su Baskını Haritaları vb) hazırlanmasına yönelik çalışmalar ivedi olarak başlatılmalıdır.

Her tür ve ölçekteki planlama öncesi İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etütlerin yapılması, ülkemizin afet yönetim sisteminde öncelik vermek zorunda olduğu zarar azaltma stratejisinin en önemli bileşeni olmak zorundadır.

Eğitime yatırım yapılmadıkça afetlerle baş edecek afet kültürüne sahip bir toplumdaki söz edilemez. Deprem sonrasında eğitim alanında kalıcı adımlar atılmamıştır. Japonya örneğinde olduğu gibi belirlenmiş bir günde ve her yıl tekrarlanacak şekilde tüm yurttaşların katılacağı ulusal ölçekte bir Afet Tatbikat Günü yapılmalıdır. Alışlageldik gösteri amaçlı etkinliklerden vazgeçilmelidir.

Deprem Şurası raporlarında da vurgulandığı gibi orta öğretimde jeoloji derslerinin okutulması konusundaki öneriler dikkate alınarak hayata geçirilmelidir. Jeoloji derslerinin önemli bir işlevinin de, bir doğa olayının, bilinçsizlik, sosyal ve ekonomik politikadaki yetersizlikler sonucu afete dönüştüğünü, afetin bir kader olmadığını yeni nesillere öğretmek olacaktır unutulmamalıdır.

Afet güvenliğinin sağlanması diğer tüm toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkemizde, afeti sadece yasal, kurumsal veya teknik bir sorun olarak gören ve bu noktalarda çözmeye çalışan anlayışlar hala değişmemiştir. Afet konusunun sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları göz ardı edilmemelidir.

SONUÇ OLARAK;

17 Ağustos 1999 Depreminin yıkıcı sonuçları ile bir kez daha anlaşılmalıdır ki, ülkemizin afet güvenliğini yükseltmek, yurttaşları ileride meydana gelecek afetlerin zararlarından korumak; siyasal, toplumsal ve Anayasal bir sorumluluktur.

Zarar azaltma, önceden hazırlık ve planlama, afet olayına müdahale, iyileştirme ve yeniden inşaa aşamalarını birbirini bütünler bir tarzda kurgulayan bir afet yönetim sistemi etrafında bütünleşmek ve afet zararlarıyla toplumsal olarak mücadele etmek zorundayız. Yaşadığımız çevrenin jeolojik gerçekliği bunu gerektirmektedir.

Afetlere karşı zarar azaltma odaklı bir afet yönetim sistemi içinde başta siyasi iktidar olmak üzere toplumun tüm kesimleri bir araya gelmek ve kuraklıktan depreme, heyelandan teknolojik afetlere karşı daha dirençli bir toplum yaratmak zorundayız.

Ülkemizin jeolojik ve meteorolojik gerçekliği afetlere karşı dünden daha fazla hazırlıklı olmamız gerektiğini bizlere söylüyor.

Unutmamalıyız ki, DOĞANIN ŞAKASI YOKTUR!

16 Ağustos 2007

TMMOB JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI

